

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Gaziantep E Tipi ve H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

24. Dönem 2. Yasama Yılı
2012

Rapor, Komisyonun
26.01.2012 tarihli
toplantısında kabul
edilmiştir.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

GAZİANTEP E TİPİ VE H TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI
İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere kurulan Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecdar ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atilla KAYA, Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKCÜ'den oluşan bir Alt Komisyon kurmuştur. Alt Komisyon bu kapsamda Gaziantep E Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda inceleme yapma kararı almıştır.

Heyet, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere kurulan Alt Komisyonun Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ ve Sivas Milletvekili Malik Ecdar ÖZDEMİR'den oluşmuştur. Ayrıca Heyete Komisyon Uzman Yardımcısı Gökhan PİRİ ve Komisyon Uzman Yardımcısı Abdussamed SİĞİRTMAÇ eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

Heyet, hükümlü ve tutuklularca cezaevindeki koşullar ve muameleler hakkında Komisyona iletilen çeşitli şikâyetler ile genel inceleme kapsamında cezaevindeki koşullar ve uygulamaları mercek altına almayı amaçlamıştır.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Heyet, aynı kampüs içerisinde bulunan Gaziantep E Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna 13 Ocak 2012 tarihinde ziyaret gerçekleştirmiştir.

Gaziantep E Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan hükümlü ve tutukluların Komisyona ulaştırmış oldukları çeşitli şikâyetler değerlendirilmiştir. Heyet tarafından rastgele koşullar seçilerek hükümlü ve tutuklularla

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

cezaevinden hiçbir görevli olmaksızın görüşme gerçekleştirilmiştir. Ceza infaz kurumlarının yöneticilerinden bilgi alınmış, bilgi ve belge toplanmıştır.

IV. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar”, 9 Aralık 1988 tarihli “Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü” 14 Aralık 1990 tarihli “Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R(99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” ve “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

V. İNCELEMELER

GAZİANTEP E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Heyet tarafından incelemede bulunan Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun kapasitesi yapıldığı tarihte 550 kişiliktir. Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun ilk yapılış kapasitesi 550 kişi olmakla birlikte, herhangi bir genişletme çalışması yapılmadan zaman içerisinde kapasite önce 700 kişiye, daha sonra 1000 kişiye çıkarılmıştır. Kurumun incelemenin yapıldığı tarih itibarıyla mevcudu 1650 kişidir. E Tipi Ceza İnfaz Kurumu 5 Bloktan oluşmakta olup, 3 Adet kadın 4 adet çocuk, 51 adet büyüklere mahsus toplam 58 koğuş ve toplam 20 adet de müşahede odasından ibarettir.

Kurumda okuma-yazma, resim, bağlama kursları gibi öğretici kursların yanı sıra meslek edindirmeye yönelik takı tasarımı, bilgisayar, kuaförlük gibi kurslar faaliyet göstermektedir. Bunların yanında kurumda psiko-sosyal servis bulunmaktadır. Hem cezaevine yeni gelenler hem de tahliye olacaklar için hizmet vermektedir.

Heyetin yaptığı incelemelerde ceza infaz kurumunun fiziki iyileştirme çalışmaları kapsamında tadilat çalışmalarının yapılmakta olduğu gözlenmiş ancak binanın yaşı ve genel yapısı dikkate alındığında yapılan iyileştirmeler yeterli olmadığı görülmektedir. Kurum

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

idarecilerin verdikleri bilgilere göre mahpus sayısına yalnızca personel sayısı eklenince kişi başına yaklaşık 5 m² alan düşmektedir. Kıyaslayacak olursak bu durum 4 kişilik bir ailenin 20 m² lik bir evde ikamet etmesine benzemektedir.

Ceza infaz kurumu fiziki şartların yeterliliği bağlamında incelendiğinde kapasite fazlalığının başlıca sorunlardan birini teşkil ettiği görülecektir. Hatta Kurum yöneticilerinin verdiği bilgiye göre Gaziantep Kapalı Ceza İnfaz Kurumu fiziki kapasitesine oranla Türkiye'nin en kalabalık ceza infaz kurumudur. Neredeyse kapasitesinin neredeyse üç katı mahpusu barındıran Kurum binası kapasite fazlalığı sorunu, koğuşların rutubet nedeniyle iyi ısınmaması, havasızlık, yer darlığı nedeniyle mahpuslar arasında çıkan gerginlikler gibi diğer sorunlara ana neden teşkil etmektedir.

Hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmelerde onlara Kurum idaresinden; gerek onlara yaklaşımlarında, gerek mevzuatın uygulanmasında, gerekse de kendilerine herhangi bir baskı, zorlama ve kötü muamele gibi şikâyetleri olup olmadığı sorulmuştur. Mahpuslar Kurum idaresinden yukarıda bahsedilen hususlar doğrultusunda memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Heyet tarafından hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmelerde binanın fiziki yetersizliğinin sonucu olarak koğuşlardaki rutubetten şikâyet edilmiş rutubet nedeniyle çamaşırlarının kurumadığını bu nedenle temiz kıyafet giymekte zorlukla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde heyete mahpuslar tarafından iletilen diğer bir sorun da havasızlık olmuştur. Fakat yukarıda da değinildiği gibi bu sorunun asıl nedeni fiziki kapasitenin yetersizliğidir.

Heyet tarafından yapılan tetkiklerde kaloriferlerin yeterince yakıldığı, koğuşların nispeten soğuk olmasının nedeninin ise sigara içen mahkûmların pencere ve kapıları sürekli olarak açık bırakması olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada sigara içmeyen mahkûmların sağlıklı bir ortamda bulanabilme haklarının korunması açısından mümkün olduğu ölçüde koğuşlarda sigara içilen ve içilmeyen şeklinde bir bölümlendirmeye gidilmesi faydalı olacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yapılan incelemelerde kurum kantininin gerek temizlik malzemeleri gerekse ihtiyaç malzemelerinin çeşidi yönünden yeterli olduğu görülmüştür. Kurum kantinindeki fiyatlarda dışarıdaki fiyatlara göre gözle görülür bir fazlalık gözlemlenmemiştir.

GAZİANTEP H TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

İncelemede bulunulan Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun kapasitesi 500 kişilik olup 12 bloktan oluşmaktadır. İki Blok Yüksek Güvenlikli kısım diğer bloklar ise adli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı kısımlardır. Ceza infaz kurumundaki toplam 79 odanın 54 tanesi 6 kişilik; diğer 25 oda ise tek kişiliktir. Kurumun incelemenin yapıldığı tarih itibarıyla mevcudu 814 kişidir.

Kurumda hükümlü ve tutuklulara sosyal faaliyetler kapsamında okuma yazma, bilgisayar, sedef oymacılığı, resim, takı ve kuaför kursu gibi kurslar verilmektedir.

Gaziantep Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının genel problemi olan binaların fiziki olarak yetersiz olması ve kapasitenin fazlalığı H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun da en başta sorunlarından biridir. Kurum yöneticileri fiziki mekânın yetersizliği sorunu konusunda koşulların kalabalıklığının önüne geçemeseler bile binanın eski ve tadilat gerektiren kısımlarının % 80 oranında isteyen mahkumların ücret karşılığında çalışmasıyla onarılıp yenilendiğini bildirmişlerdir. Bunun sonucunda yine Kurum idarecilerinin Heyete aktardığına göre onarım ve yenileme işinin; ihaleyle yapılması halinde kullanılacak ödeneğin yarısı kullanılarak yapılmıştır.

Mahpuslarla yapılan görüşmelerde onlara Kurum idaresinden gerek onlara yaklaşımlarında gerekse de kendilerine herhangi bir baskı, zorlama ve kötü muamele gibi şikâyetleri olup olmadığı sorulmuştur. Hükümlü ve tutuklular Kurum idaresinden yukarıda bahsedilen hususlar doğrultusunda memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ancak Yüksek güvenlikli kısımda yapılan görüşmelerde mahpusların Kurum tarafından verilen disiplin cezalarının kendilerine geç tebliğ edilmesi nedeniyle İnfaz hâkimliğine başvuru haklarının zayi olduğunu iddia etmişlerdir. Bunun yanında ceza infaz kurumlarından Komisyonumuza yapılan başvurularda da şikâyet edilen İnfaz hâkimliğinin ceza infaz kurumlarının işlemlerine yapılan itirazları incelemenden onaylaması; görüşmelerde mahpuslar tarafından iddia edilen

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bir diğer konu olmuştur. Bu konu Kurum idarecilerine sorulduğunda yapılan disiplin işlemlerinin tebligatının zamanında yapıldığını bildirmişlerdir.

Koşullarda hükümlü ve tutuklularla görüşen Heyet kadınların kaldığı koğuştta incelemelerde bulunmuştur. Öncelikle dikkati çeken husus içerisinin soğuk ve bir o kadar da rutubetli olmasıdır. Daha öncekilere benzer şekilde bayan mahpuslar içerisinin tam olarak ısınmadığında üşüdüklerini, bunun yanında binanın birçok yerinde gözlenen rutubet nedeniyle daha fazla üşüdüklerini ayrıca çamaşırlarının rutubet nedeniyle kurumadığından temiz kıyafet konusunda sıkıntı yaşadıklarını Heyete aktarmışlardır.

Heyetin koşullarda mahpuslarla yaptığı görüşmelerde sağlık hizmetleriyle ilgili olarak kurum doktorunun kendilerine yeteri kadar muayene vakti ayıramadığını belirtmişlerdir. Bu durumun Kurum bünyesinde daimi görevli tek doktor olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Yoğunluk açısından Türkiye'nin en kalabalık ceza infaz kurumu olan bu Kurumda bir tek doktorun, sayısı binleri bulan mahpuslara yeterli zaman ayırması mümkün gözükmemektedir.

Yine ziyaret edilen hemen hemen bütün koşullarda ortak olarak gözlemlenen sorun mahpusların yer darlığı nedeniyle ranza yerine yerlere koyulan yataklarda yatmak zorunda kalmalarıdır. Bu durum yukarıda değinildiği üzere; yetersiz ısınma ve rutubet de göz önünde bulundurulduğunda mahpusların sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilecek bir sorundur.

Kurum kantininde yapılan incelemelerde kantin fiyatlarının makul seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca ürün çeşitliliği açısından ziyaret edilen diğer infaz kurumlarına oranla daha zengin olduğu gözlemlenmiştir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde de kurum kantininden herhangi bir şikâyetlerinin olmadığını bildirmişlerdir.

VI. DEĞERLENDİRME ve SONUC

Hükümlülük ve tutukluluk hali, hapsedilen bireyin hak ve özgürlüklerinin bir kısmının kısıtlı hale gelmesine yol açar. En başta ve amaç olarak hürriyeti sınırlanan birey, diğer haklarını kullanmada doğal olarak özgür bir vatandaştan daha kısıtlıdır. Ancak bu durum, onun insan onuruna uygun yaşama ve muamele görme hakkından alıkoyamaz. Bu halde Devlete, kanuna uygun olarak hapsedilmiş bireye, insanca yaşama ve muamele etme yükümlülüğü doğmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

İnceleme konusu yapılan ceza infaz kurumu oldukça eski bir bina olması, duvarlarında gözlenen rutubet ve en önemlisi yeni bina eklenmeden kapasitesinin üç katına çıkarılması kapasite üzerinde mevcudu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ceza infaz kurumundaki birçok sorunun ortaya çıkış nedeni olmaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Üye Devletlere sunduğu Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R(99) 22 sayılı Tavsiye Kararında en başta “cezaevlerindeki kalabalıklaşmanın ve cezaevi mevcudundaki artışın bir bütün olarak hem insan hakları hem de ceza infaz kurumlarına, cezaevi idarelerine ve ceza adaleti sistemine karşı önemli bir sorun yarattığını” vurgulamıştır.

Kapasite üstü mevcut ceza infaz kurumlarınca çözülebilecek bir mesele olmayıp, kısmen yargılama süreçlerinin kısaltılmasına kısmen de yeni cezaevlerinin yapımına bağlıdır. Ülkemizde hükümlü ve tutuklu sayısının önemli bir kısmının tutuklulardan oluştuğu düşünüldüğünde yargılamaların hızlandırılması kapasite üstü mevcudu azaltabilecek faktörlerdendir. Ayrıca nüfus artışı ve yeni suç türlerinin ortaya çıkması (bilişim suçları gibi) nedeniyle yeni cezaevlerinin yapılması veya mevcutların kapasitesinin artırılması da aşırı kalabalık yaşam ortamlarına çözüm olacaktır. Nitekim her iki yönde bir politikanın güdülmekte olması umut vericidir.

Tedavi olanaklarının yetersiz oluşundan şikayet geçmiş dönemlerde olduğu gibi varlığını sürdürmektedir. Sağlık hizmetlerinden yararlanma ve tedavi görme tutuklu ve hükümlülerin en tabii haklarıdır. Gaziantep Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında ülkemizdeki birçok ceza infaz kurumu gibi hekim sayısının ihtiyaca cevap verememesi şikayetlere kaynaklık eden etmenlerden biridir. Bir ilçe kadar nüfusa sahip cezaevlerinde, hekim sayısındaki eksiklik nedeniyle aksayan tedavi hizmetleri ciddi olayları beraberinde getirebilir.

Ülkemizdeki ceza infaz kurumlarının hemen hemen hepsinde Komisyon tarafından daha önce de gözlemlenen diğer bir meselede sigara içmeyen tutuklu ve hükümlülerin içenlerle aynı yerde kalmasından dolayı pasif içici haline gelmesidir. Ayrıca koğuşlarda sigara içilmesi havasızlık sorununu da beraberinde getirmekte bu durumda mahpuslarda koğuşun kapı ve camlarını açık tutulmasıyla çözümlenmeye çalışılmaktadır. Sürekli açık bırakılan kapı ve pencereler koğuş ortamının ısınmasını da engellemektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Sonuç olarak,

1) Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılan incelemelerde, mahpuslara muamelelerde insanca yaşama hakkına ve insan onuruna aykırı durum, tutum ve davranışlar tespit edilmemiştir.

2) Her iki ceza infaz kurumunun bina olarak durumu yetersizdir. Binalar oldukça eski yapıda ve duvarlarındaki rutubet açıkça görülür vaziyettedir. Ayrıca özellikle E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun geçtiğimiz yıllarda kapasitesi bina olarak artmamasına rağmen mevcudunun üç katına çıkarılmasıyla Türkiye'nin en kalabalık cezaevi olmuştur. Doğal olarak bu durumdan Kurum idaresi sorumlu tutulamaz. Ancak mevcudun fazlalığı havasızlık, temizlikte sorunlar, hükümlü ve tutuklular arasında gerginlikler ve yer olmaması yüzünden yerdeki yataklarda yatma gibi birçok sorununun nedeni olmalıdır. Doğal olarak bu durumdan Kurum İdaresi sorumlu tutulamayacaktır. Kapasite fazlalığı ve bina yetersizliği sorunları genel bir sorun olmakla birlikte ivedilikle çözülmesi faydalı olacaktır.

3) Kurum kantininde yapılan incelemelerde kantin fiyatlarının makul seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca ürün çeşitliliği açısından ziyaret edilen diğer infaz kurumlarına oranla daha zengin olduğu gözlemlenmiştir.

4) Sağlık hakkı tüm insanlar gibi tutuklu ve hükümlülerin de en temel haklarından. Şüphesiz Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Gaziantep H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda daimi görev yapan kadrolu bir doktorun bulunması olumlu bir gelişmedir. Ancak İnfaz Kurumunun toplam mevcudu göz önünde bulundurulduğunda tek başına bir doktorun bütün mahpuslara yeteri kadar muayene zamanını ayırabilmesi olanaksızdır. Bu noktada yapılması gereken ise kadrolu doktor ve diğer sağlık görevlisi sayısının artırılmasıdır.

5) Koşullarda sigara içen hükümlü ve tutukluların içmeyenler üzerinde pasif içicilik gibi olumsuz bir etki bırakması kabul edilebilir değildir. İleride bu yönde bir ayrıma gidilmesi sigara içmeyen hükümlü ve tutukluların sağlıklı yaşama haklarını güvence altına alacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Murat YILDIRIM

Çorum Mv. Alt Komisyon Başkanı

Mehmet Kerim YILDIZ

Ağrı Mv.

Ahmet Salih DAL

Kilis Mv.

Abdurrahim AKDAĞ

Mardin Mv.

İncelemeye Katılmadı

İncelemeye Katılmadı

Malik Ecdar ÖZDEMİR

Sivas Mv.

Atila KAYA

İstanbul Mv.

Ertuğrul KÜRKÜ

Mersin Mv.

Komisyon raporlarına, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden ulaşabilirsiniz.

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 5406 – 420 5399 **Faks:** 0 312 420 5394

E-posta: insanhaklari@tbmm.gov.tr